

03/2016

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

TIIVISTELMÄ

Kati Ahonen ja Jyri Liukko

Yksityinen säästäminen eläkeaikaa varten – mahdollisuus vai tarve?

Vanhuusaika on yksi yleisimmistä säästämisen kohteista. Kaikilla ei kuitenkaan ole taloudellisten rajoitteiden takia mahdollisuutta säästää eläkeaikaa varten. Säästämishalut ja -tarpeet voivat siten olla suuremmat kuin mitä eläkeaikaa varten säästäjien osuus Suomessa antaa ymmärtää. Lisäksi säästäminen ja sen mahdollisuudet eroavat merkittävästi väestöryhmittäin, esimerkiksi iän mukaan.

Aikaisemmissa yksityistä eläkesäästämistä käsittelevissä kotimaisissa tutkimuksissa eläkesäästämistä on tarkasteltu toteutuneen säästämisen kautta. Koko ilmiön tarkastelemiseksi on tärkeää tutkia myös mahdollisia säästämistarpeita, jotka saattavat jäädä taloudellisista syistä toteutumatta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten säästäminen kytkeytyy taloudellisiin mahdollisuuksiin ja miten lakisääteiseen eläketurvaan liittyvä luottamus tai epävarmuus heijastuu mahdollisiin säästämistarpeisiin. Arvioimme mahdollista säästämistarvetta sen perusteella, miten kyselyyn vastanneet arvioivat oman eläkeikäisen toimeentulonsa riittävyttä.

Tutkimusaineistona käytämme Eläketurvakeskuksen *Luottamus eläketurvaan* -kyselyaineistoa. Kysely toteutettiin keväällä 2014 ja se kohdennettiin Manner-Suomessa asuviin 18–67-vuotiaisiin henkilöihin. Lisäksi hyödynnämme jonkin verran myös vastaavan kyselyn aineistoa vuodelta 2011. Rajaamme tarkastelun pääosin 35 vuotta täyttäneisiin vastaajiin, sillä heillä on ikänsä puolesta tasapuolisempi mahdollisuus säästää eläkeaikaa varten kuin nuoremmilla, joilla toimeentulo esimerkiksi opiskelun vuoksi ei välttämättä ole vielä vakiintunut.

Eläkesäästämisen yleisyys pysynyt ennallaan, mutta taloudelliset tekijät säästämättä jättämisen syynä ovat yleistyneet

Vuonna 2014 eläkeikää varten säästi tai oli aiemmin säästänyt 37 prosenttia 18–67-vuotiaista ja 43 prosenttia 35–67-vuotiaista. Yksityinen eläkesäästäminen on pysynyt ennallaan verrattuna vuoteen 2011, vaikka samaan aikaan luottamus eläkejärjestelmää kohtaan on heikentynyt. Selvästi suurin syy siihen, miksi eläkeikää varten ei säästetä, on taloudellisten mahdollisuuksien puute. Tämä syy on korostunut sitten vuoden 2011. Vuonna 2014 jo 65 prosenttia 18–67-vuotiaista ja 40 prosenttia 35–67-vuotiaista vastasi taloudellisten mahdollisuuksien puutteen syyksi sille, ettei säästä eläkeikää varten. Verrattuna vuoteen 2011 näin vastanneiden osuus on noussut yli kymmenen prosenttiyksikköä.

Suuri osa eläkeikäisen toimeentulonsa heikoksi arvioineista ei säästä eläkeikää varten

Lähes puolet tähän kyselyyn vastanneista 35–67-vuotiaista arvioi eläkkeensä riittävän huonosti tai melko huonosti kohtuulliseen toimeentuloon eläkeikanaan. Suuri osa toimeentulonsa heikoksi arvioineista ei kuitenkaan säästä eläkeikää varten. Usein ne säästävät, joilla on varaa säästää, vaikka he arvelisivat tulevansa eläkeikänä kohtuullisesti toimeen ilman säästämistäkin. Vastaavasti monet, jotka arvioivat oman eläkeikäisen toimeentulonsa heikoksi, eivät pysty säästämään eläkeikää varten. Tämän tutkimuksen mukaan reilu viidesosa 35–67-vuotiaista on tilanteessa, jossa heillä vaikuttaa olevan selkeä tarve (arvioivat toimeentulonsa eläkeikänä huonoksi) säästää eläkeikää varten, mutta siihen ei ole mahdollisuutta. Taloudelliset syyt, jotka liittyvät pienituloisuuteen, työttömyyteen ja työkyvyttömyyteen, estävät usein säästämisen.

Toimeentulovaikeudet näkyvät epävarmuutena eläkejärjestelmää kohtaan

Kaikkein kriittisimpiä eläkeikäistä toimeentuloa ja eläkejärjestelmän toimintaa kohtaan olivat ne, jotka eivät olleet säästäneet eläkeikää varten taloudellisten syiden takia. Epävarmuus eläkkeen takaamaa toimeentuloa sekä eläkejärjestelmää kohtaan näyttää siten olevan sidoksissa erityisesti toimeentulovaikeuksiin ja terveysongelmiin – ongelmiin, jotka ovat kasautuneet pitkälti tähän ryhmään. Toimeentulovaikeuksia ja terveysongelmia kokeneet luottavat myös julkisiin palveluihin harvemmin kuin muut. Tämä voi kertoa näitä ongelmia kokeneiden yleisestä luottamuspulasta poliittisia päätöksentekijöitä ja sosiaaliturvaa kohtaan.

Eläkesäästäminen ei ole yhteydessä epävarmuuteen eläkejärjestelmän toimintaa kohtaan

Eläkeikää varten säästäminen ei vaikuta olevan yhteydessä eläkejärjestelmän toimintaan kohdistuvaan epävarmuuteen: säästäjät eivät koe muita useammin epäluottamusta eläkejärjestelmän päätöksentekoa tai toimijoita tai ylipäänsä eläkkeen takaamaa toimeentuloa kohtaan. Sen sijaan eläkeikää varten säästäneet, samoin kuin taloudellisten syiden takia

säästämättä jättäneet, olivat muista syistä säästämättä jättäneitä useammin kriittisiä suhteessa siihen, pystytäänkö luvatut eläkkeet maksamaan tulevaisuudessa.

Eläkesäästäjät jakautuvat säästämiskohteiden ja -tarpeiden mukaan

Eläkesäästäjät näyttävät jakautuvan karkeasti kahteen ryhmään sen mukaan mihin kohteisiin ja tarpeisiin he säästävät. Noin 40 prosenttia säästäjistä arvioi tulevansa melko huonosti toimeen pelkän eläkkeensä turvin. Heillä selkeästi yleisin säästämiskohde on jokapäiväisen elämän tarpeet, kuten asuminen, ruoka ja liikenne. Muilla säästäminen kohdentuu tasaisesti eri kohteisiin ja jokapäiväisen elämän tarpeiden ohella säästetään usein myös vapaa-ajan kulutukseen, lomamatkailuun ja harrasteisiin. Molemmissa ryhmissä yleistä on myös varautuminen hoiva- ja hoitopalveluihin ja yllättäviin menoihin.

Aineistotilaukset:

www.etk.fi > Julkaisut > Tutkimuksia > Yksityinen säästäminen eläkeaikaa varten – mahdollisuus vai tarve?
tai aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-241-0 (nid.)

ISBN 978-951-691-242-7 (PDF)

ISSN 1236-3049 (painettu)

ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 411 20
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 411 20
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus Finland
Telephone +358 29 411 20
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut